

							
<i>Samengesteld door: NVDE</i> <i>Energieonafhankelijkheid</i>	Geen export van ons gas; een strategische gasreserve dient alleen onze leveringszekerheid. Meer en snellere gas- en oliewinning op de Noordzee . Nieuwe winning op land en verlenging van bestaande winning indien veilig; de regio laten meeprofiteren van de baten van mijnbouw op land.	We maken we ons klaar voor een duurzame toekomst, waar we minder afhankelijk zijn van autocraten voor onze energie. Met investeringen in schone energie van eigen bodem, zoals zon en wind, maken we ons minder afhankelijk van autoritaire regimes.	We worden onafhankelijk van energie uit onvrije landen. We bouwen onze energie-afhankelijkheid van onbetrouwbare landen als Rusland zo snel mogelijk af. Meer eigen energie produceren: zowel kernergie, duurzame opwek, gas uit de Nederland (Noordzee). Als we onze eigen energievoorziening veilig en betaalbaar willen houden, dan is verduurzaming de weg	We hebben te lang onze energievoorziening uitbesteed aan Rusland, onze cruciale productie aan China en onze veiligheid aan de Verenigde Staten. We brengen onze strategische afhankelijkheden van China in kaart en bouwen deze af. Het Nederlandse handelsbeleid moet open strategische autonomie, innovatie en verduurzaming aanjagen in samenwerking met Europa. Diversificatie van toeleveranciers van kritische grondstoffen, medicijnen en andere strategische goederen, is essentieel.	Betaalbare, groene energie van eigen bodem – goed voor je portemonnee én voor het klimaat. D66 kiest voor een EU die onze economie helpt vergroenen, die mensen meer grip geeft op hun leven en die als boegbeeld van de democratie sterk staat in een instabiele wereld. Europa moet strategisch slimmer en onafhankelijker worden. Met groen Europees industriebeleid produceren en innoveren we zelf meer in cruciale sectoren, zoals in microchips en kritieke grondstoffen.	Strategische autonomie versterken, geen steun zonder zeggenschap. Om vrij te zijn van dictatoriale regimes en minder vatbaar te zijn voor handelsoorlogen moeten we onafhankelijke industrie hebben voor producten en diensten waar we als land niet zonder kunnen. Onze industrie en medicijn- en voedselproductie zijn onmisbaar.	JA21 wil energiesoevereiniteit, nationale zeggenschap over de energiemix. Leveringszekerheid garanderen door in te zetten op een capaciteitsmechanisme, waardoor gas- en kolencentrales klaar kunnen staan om bij te springen als zonnepanelen en windenergie onvoldoende stroom opleveren.
<i>Betaalbare energie voor iedereen</i>	Geen miljardenverspilling aan klimaatbeleid, maar een betaalbare energierekening. Btw op energie omlaag van 21 naar 9%. Het ministerie van Klimaat en Groene Groei wordt het ministerie van Betaalbare Energie.	Onze strijd voor een groene toekomst voeren we echt samen, zodat iedereen mee kan komen. Dus isoleren we tochtige huurwoningen, kiezen we voor toegankelijk en betaalbaar openbaar vervoer en een lagere energierekening. We verlagen de nettarijven, en helpen mensen met het isoleren van hun woning en het plaatsen van zonnepanelen zodat de energierekening daalt.	We verlagen de energiebelasting.	Om te zorgen dat ook minder draagkrachtigen in ons land in een goed geïsoleerd huis kunnen wonen gaan we door met de verduurzamingsafspraken, zoals gemaakt in de nationale prestatieafspraken met woningcorporaties. Bij het maken van energiebeleid moet de impact van maatregelen op lagere inkomens daarom altijd worden meegenomen.	We maken het makkelijker voor mensen om duurzamer te leven, zonder extra maandelasten. Mensen kunnen bijvoorbeeld hun huis isoleren of gaan rijden in een elektrische auto zonder dat dit elke maand extra geld kost. De lening hiervoor wordt afbetaald uit de lagere energiekosten. Voor de vele mensen voor wie de rekening nú al onbetaalbaar is, maakt D66 het Noodfonds Energie structureel en het budget groter. We verlagen de elektriciteitsrekening van huishoudens. Zo houden mensen meer geld over en worden ze aangemoedigd minder gas te gebruiken.	Iedereen heeft recht op een warm huis en een lage energierekening. De SP nationaliseert de energievoorzieningen en maakt ze daarmee weer betaalbaar én duurzaam, met publieke zeggenschap en solidariteit als uitgangspunt. Want de energietransitie lukt alleen als die eerlijk is en als iedereen mee kan doen. Energiebedrijven komen weer in publieke of lokale handen, zodat we de kosten kunnen verlagen, de investeringen in schone energie sturen en verspilling tegengaan. Winst wordt niet langer uitgekeerd aan aandeelhouders, maar teruggegeven aan mensen. Zo werken we aan een beter klimaat en lagere rekeningen voor mensen. We gaan de prijzen van basisproducten, zoals gezond eten, medicijnen, energie en internet, controleren, reguleren en blokkeren. In goede samenwerking met de verkopers als het kan, of met overheidsingrijpen als het moet.	Betaalbare energie voor gezinnen en bedrijven. Het aandeel belastingen als onderdeel van de totale energierekening is in Nederland het hoogste van Europa. Al jaren raken middengroepen in de knel door dit aspect van de energietransitie: JA21 wil deze kernen en betaalbaarheid als uitgangspunt voor ons energiebeleid nemen. BTW op energie verlagen en het Opslag Duurzame Energie-onderdeel binnen de energiebelasting schrappen.
<i>Groene economie</i>		Keuzes maken met groene industriepolitiek: We maken van Nederland een koploper in duurzame economie. Wij kiezen voor bedrijven die toekomst hebben in Nederland. Ruimte, personeel, energie, netcapaciteit en grondstoffen zijn namelijk schaars en de wereld verandert snel. Daarom helpen we bedrijven die passen in de schone en eerlijke economie van de toekomst, samen met Europese bondgenoten. Zo maken we Nederland en de EU wereldleider in schone economie.	De toekomst van economische groei is duurzaam. Een schone economie is circulair. We willen Nederlandse top-onderzoeksinstellingen beter in stelling brengen om innovatie aan te jagen. Wij zien grote kansen op het gebied van onder andere technologieën als groene chemie, waterstof, synthetische brandstoffen, groen gasproductie, efficiëntere CO₂-vrije opslag en flexibiliteit, negatieve emissies en kleine modulaire kernreactoren.	We ontwikkelen een lange termijnstrategie om groene industrie naar Nederland te halen en te behouden. Er komt een gezamenlijke strategische investeringsagenda, waarin heel gericht en in samenhang met bedrijven en kennisclusters aan missies en sleuteltechnologieën voor klimaatverandering en transitie wordt gewerkt.	Europa moet strategisch slimmer en onafhankelijker worden. Met groen Europees industriebeleid produceren en innoveren we zelf meer in cruciale sectoren, zoals in microchips en kritieke grondstoffen. D66 wil tien nieuwe steden bouwen, vooral bij bestaande steden of kernen en bij grote ov-knooppunten. D66 kiest voor slimme investeringen die ons sterker, schoner en onafhankelijker maken. We willen een Nationale Investeringsbank voor grote transities.	Daarmee halen we de klimaatdoelen en zorgen we voor bestaanszekerheid voor mensen.	Duurzaamheid en circulariteit economie alleen ondersteunen als het rendert. Geen belastingen als pressiemiddel voor 'duurzamere' leefstijl.
<i>Klimaat- en energiedoelstellingen/ambities</i>	Terugtrekken uit het VN-Klimaatakkoord van Parijs. Klimaatwet intrekken. Klimaatfonds schrappen. Klimaatberaad wordt opgedoekt.	We zetten alle zeilen bij om te zorgen dat Nederland in 2040 klimaatneutraal is. Om dat te bereiken streven we naar 65% CO₂-reductie in 2030. In 2035 zijn al onze elektriciteitsbronnen klimaatneutraal, en in 2040 ook onze energiebronnen én industrie. Ook in Europa is dit onze inzet.	We zorgen ervoor dat Nederland, net als andere landen, voldoet aan haar EU verplichtingen op klimaat- en energiegebied. We passen de Klimaatwet aan naar Klimaat- en groeiwet en voegen de pijlers energie-onafhankelijkheid en betaalbaarheid toe.	Wij blijven ons in Europees verband stevig inzetten voor het streven naar een verlaging van de uitstoot van broeikasgassen en klimaatneutraliteit in 2050. Met oog voor uitvoerbaarheid van wetgeving en concurrentievermogen. We blijven ons committeren aan het Klimaatakkoord van Parijs. Europees ambitieus klimaatbeleid en groene industriepolitiek. Geen nationale doelen voor uitstoot van broeikasgassen in de niet-ETS-sectoren en een Europees doel voor uitstoot in alle ETS-sectoren. In principe geen Nederlandse kop op Europese regels.	D66 brengt Nederland terug op koers voor de klimaatdoelen van 2030, 2040 en 2050. Elk jaar zo'n 5 tot 6% minder uitstoot, totdat we in 2050 een welvarend land zijn zonder vervuiling.	Natuurlijk staan we volledig achter de klimaatdoelen, maar we willen verder gaan. Nu de wereld al over de grens van 1,5 grad celsius opwarming is gegaan, moeten we alles op alles zetten om de doelen weer binnen bereik te brengen.	JA21 vindt de huidige klimaatdoelstellingen vaak onrealistisch en deze leveren twijfelachtig resultaat op. Daarom kiezen voor een nuchtere en realistische koers. In plaats van eenzijdig te proberen het wereldwijde klimaat te sturen, zetten wij in op klimaatadaptatie. Dat betekent gerichte investeringen in waterbeheer en dijken, een energievoorziening die betaalbaar en betrouwbaar is, en technologische innovaties die Nederland weerbaar maken.

							
Samengesteld door: NVDE							
SECTOREN							
ENERGIEOPWEKKING							
Elektriciteitssector		Elektriciteit uit zon en wind wordt het motorblok van ons toekomstig energiesysteem.	Investeringen in de energietransitie. Zo wordt Nederland klaar voor de toekomst.	Bij de energietransitie hebben we niet de luxe opties uit te sluiten. We investeren in een goede mix van kernenergie, windenergie, zonne-energie, waterstof, groen gas, duurzame biomassa, aardwarmte en schone brandstoffen. We dragen zorg voor voldoende CO ₂ -vrij regelbaar vermogen (bijvoorbeeld kleine kerncentrales) om leveringszekerheid ook op de langere termijn te borgen. We stimuleren de ombouw van bestaande gascentrales en benutten locaties van kolencentrales voor andere vormen van schone energie.	Slimme mix van zon, wind, groene waterstof en andere bronnen. We stoppen stap voor stap met de inzet van biomassa voor elektriciteit.	Voor een toekomst waarin energie schoon, betaalbaar en betrouwbaar is, kiezen wij voor echte oplossingen die nú werken. Door vol in te zetten op zon, wind, groene waterstof en een sterk elektriciteitsnet bouwen we aan een duurzame energievoorziening voor iedereen. Zo zorgen we dat Nederland klaar is voor morgen én sterker wordt vandaag.	JA21 wil naar een energiesysteem dat werkt, met betaalbaarheid en betrouwbaarheid voorop. Wij kiezen daarom voor kernenergie, strategisch omgaan met fossiele brandstoffen en betaalbaarheid.
Subsidies (SDE++)	SDE++ en andere klimaatsubsidies schrappen.			We investeren in een goede mix van kernenergie, windenergie, zonneenergie, waterstof, groen gas, duurzame biomassa, aardwarmte en schone brandstoffen.	We stimuleren belangrijke technologieën met subsidies en inkoop van de overheid.		JA21 wil drastische afbouw van subsidies die markten verstoren en innovatie belemmeren. Er komt een einde aan het sturen van de economie vanuit de overheid.
Wind op zee (WoZ)	Geen enkele nieuwe windturbine er meer bij.	De Noordzee biedt unieke kansen voor betaalbare windenergie. Daarom versnellen we de aanleg van windmolenparken op zee om de industrie te laten elektrificeren. Ook sluit de overheid een Noordzeepact met wind- en waterstofproducenten, industriële afnemers en netbeheerders, met langjarige verbintenissen die zekerheid bieden. De overheid neemt een deel van de financiële risico's op zich maar deelt ook mee in de winst.	Fors investeren in windenergie op zee	Nieuwe windparken op zee zijn nodig. Afspraken over het gezamenlijk met buurlanden dragen van de kosten van het net (op zee) zijn een belangrijke voorwaarde voor de verdere uitrol van wind op zee. Windmolens op zee worden natuurversterkend gebouwd met oog voor de visserij.		We investeren in windparken op zee als onmisbare bron voor een duurzame energievoorziening. Daarbij geldt: bescherming van natuur en biodiversiteit is net zo belangrijk als de klimaat opgave. Windparken worden natuurinclusief ontworpen en aangelegd, zodat ze niet alleen schade voorkomen, maar juist nieuwe habitats kunnen vormen voor zeeleven. Er komt altijd een toets op de ecologische effecten en er wordt niet gebouwd in kwetsbare natuurgebieden.	
We investeren uitgebreid in wind							
Regionale Energiestrategieën (RES)							
Wind op land	Windturbines waar omwonenden last van hebben en/of ziek van worden, worden afgebroken.	Elektriciteit uit zon en wind wordt het motorblok van ons toekomstig energiesysteem		Windmolens op land moeten zorgvuldig, met oog op het beperken van overlast voor omwonenden en met respect voor het landschap, worden ingepast.	Inwoners krijgen een aandeel in lokale energieprojecten.	Wind op land blijft een belangrijke pijler van de energietransitie, maar alleen waar er lokaal draagvlak is. We betrekken omwonenden vanaf het begin, garanderen publieke regie en maken (mede-)eigenaarschap van windparken mogelijk. Zo zorgen we dat mensen in de omgeving profiteren van lagere energiekosten of opbrengsten, zonder schade aan gezondheid of natuur.	Strenge afstandsnormen (10x masthoogte) voor windturbines op land, om schadelijke gezondheidseffecten voor omwonenden te voorkomen.
Zon op land en dak	Geen nieuwe zonneparken.	Elektriciteit uit zon en wind wordt het motorblok van ons toekomstig energiesysteem	Fors investeren in zonne-energie.	Wij willen stabiel en duidelijk (financieel) beleid om de verantwoordelijkheid van inwoners en ondernemers te ondersteunen in adaptatie en transitie, bijvoorbeeld als het gaat om isolatie, zonnepanelen, warmtepompen en eventuele nieuwe technieken.	We investeren uitgebreid in windmolens op zee en in zonnepanelen op daken, bedrijventerreinen en restgronden zoals bermen. Inwoners krijgen een aandeel in lokale energieprojecten. Iedereen kan meedoen met zonne-energie, of je nu wel of geen eigen dak hebt dat daar geschikt voor is. We zorgen voor manieren om zonnepanelen te huren. En we helpen energiecoöperaties die bijvoorbeeld buurtbatterijen of zonneweides willen opzetten	Wij verlagen de energierekening van huishoudens door zonnepanelen op alle geschikte daken te leggen. Dit moet publiek gefinancierd en georganiseerd worden. Het voordeel moet bij mensen zelf en de buren terechtkomen. Zo waken we bijna alle stroom die huishoudens gebruiken op via eigen daken, en krijgt iedereen toegang tot goedkope stroom. Daarnaast moeten huishoudens die zelf zonnepanelen hebben laten leggen hiervoor beloofd worden en zeker niet gestraft met zaken als terugleverboetes en verlies van de salderingsregeling zonder goed alternatief.	
Kernenergie	Nieuwe kerncentrales bijbouwen, ook kleine modulaire reactoren; inzet op thorium.	Geen publiek geld voor kerncentrales. De bouw van vier kerncentrales heeft al een jarenlange vertraging opgelopen, en gaat waarschijnlijk 15 miljard meer kosten dan verwacht. Het is zelfs nog niet gelukt om een geschikte locatie te vinden of een marktpartij die interesse heeft in de bouw. De hiervoor gereserveerde 14 miljard euro gebruiken we daarom om huishoudens, bedrijven en boeren te helpen met verduurzamingsmaatregelen die wel snel en zeker effect hebben. Private partijen kunnen volgens de huidige regels al zelf investeren in kerncentrales.	Kernenergie noodzakelijk onderdeel van energiesysteem. We versnellen de bouw van kerncentrales. Overheid gaat met eigen investeringen en partnerschappen bijdragen. Ook streven naar SMRs (1e voor 2035).	We gaan door met de ontwikkeling van twee nieuwe kerncentrales. De bouw vindt zorgvuldig en in goed overleg met de omgeving plaats. We stimuleren de ontwikkeling van kleine, modulaire kernreactoren (SMR's) en houden de kosten beheersbaar door in Europa de krachten te bundelen met andere geïnteresseerde landen.	Voor een stabiel energiesysteem zonder CO ₂ -uitstoot blijven we openstaan voor kernenergie.	Geen kernenergie. Nieuwe kerncentrales zijn extreem duur, bouw tijden lopen altijd uit en leveren pas over tientallen jaren stroom. Bovendien blijven we met kernafval zitten en blijven we afhankelijk van landen die ons de benodigde grondstoffen leveren.	Kernenergie is voor JA21 de toekomst. Het is duurzaam en biedt zekerheid, creëert banen en zorgt voor innovatie. JA21 wil: 1) Een groot nationaal kernenergieoffensief; 2) Tenminste 20 GW aan nieuwe kerncentrales in komende 25 jaar; 3) Zsm beginnen met gefaseerde bouw van vier kerncentrales; 4) Meerdere SMR's voor 2035; 5) Langetermijngaranties bieden; 6) Investeren in thoriumtechnologie en methoden voor het gebruik van kernafval; 7) Een staatssecretaris voor kernenergie aanstellen.
Groen gas			Fors investeren in groen gas.	Groen gas is een duurzaam alternatief voor aardgas. We investeren in projecten van onder andere mestvergisters en strippers die stikstof uit mest halen. Hiermee kunnen veehouders tussen de 50% en 70% stikstofuitstoot reduceren.	Slimme mix van zon, wind, groene waterstof en andere bronnen.	Mestvergisting en andere mislukte technologische trucs worden gestopt.	

						
<i>Samengesteld door: NVDE</i>						
<i>Waterstof</i>		Gascentrales die draaien op groene waterstof zijn de achtervang voor langere periodes zonder wind of zon. De overheid sluit een Noordzeepact met wind- en waterstofproducenten, industriële afnemers en netbeheerders, met langjarige verbintenissen die zekerheid bieden.	Fors investeren in waterstof.	We investeren in een goede mix van kernenergie, windenergie, zonne-energie, waterstof, groen gas, duurzame biomassa, aardwarmte en schone brandstoffen. Samen met Europa investeren we in logistieke e-corridors met waterstof- en batterijtrucks, gekoppeld aan havens en economische regio's aan Ten-T corridors.	Slimme mix van zon, wind, groene waterstof en andere bronnen.	De overheid pakt de regie in de aanleg van waterstofinfrastructuur, zoals ze dat vroeger deed met elektriciteit en gas. We zetten in op groene waterstof als oplossing voor sectoren die geen mogelijkheden hebben om volledig te elektrificeren, zoals delen van de zware industrie.
<i>Duurzame warmte (agathermie, zonthermie, geothermie, etc.)</i>			Fors investeren in geothermie.	We investeren in een goede mix van kernenergie, windenergie, zonne-energie, waterstof, groen gas, duurzame biomassa, aardwarmte en schone brandstoffen.	Slimme mix van zon, wind, groene waterstof en andere bronnen.	Wij investeren in aardwarmte. Geen biomassa. We stoppen met houtgestookte biomassacentrales. Die zorgen voor vieze lucht, gezondheidsschade bij omwonenden en extra CO ₂ -uitstoot. Dat is slecht voor mens en klimaat. Wij kiezen voor schone energie en niet voor het verbranden van bomen. Biobrandstoffen uit écht afval kunnen hooguit tijdelijk een alternatief zijn, maar alleen als ze geen luchtvervuiling veroorzaken
<i>Saepele besluitvorming en vergunningverlening</i>		We komen met een Energieversnellingswet, die regelt dat vergunningen voor kritieke energieinfrastructuur, zoals voor verdeelstations en extra stroomkabels, eerder kunnen worden afgegeven.	Doorlooptijden aanzienlijk versnellen (voor energie-infra): aanwijzen van versnellingsgebieden en snijden in vergunningsprocedures (zoals beroeps en bezwaarprocedures). En afspraken over doorlooptijden van ruimtelijke processen en beroepsprocedures. Wijzen projecten aan die prioriteit krijgen (zoals waterstofbackbone, DRC of Aramis)	Minder regels (scherpe reductie van zeker 20%), betere regelgeving (duidelijker, eenduidiger en doelgerichter) en efficiëntere verantwoording en rapportages. We vereenvoudigen en versnellen het vergunningsproces van elektriciteitsprojecten drastisch met onder andere versnelde beroepsprocedures en meer vergunningsvrije ruimte.	Procedures voor vergunningen moeten korter en efficiënter worden. We zorgen voor toegankelijke subsidies, zekerheid voor investeringen en snellere procedures voor beroep en bezwaar. D66 wil betere regels en normen om de bodem, lucht, het water en biodiversiteit te beschermen. Regels die goed werken en publieke waarden beschermen, houden we. Regels die hoge lasten met zich meebrengen en niet goed werken, schaffen we af.	We voeren een groot infrastructureel investeringsplan door. Dit investeringsplan versnelt procedures en de bouw van woningen, de energievoorziening, het spoor en de drinkwatervoorziening, waarmee structureel de toekomstige economie van het moderne Nederland wordt versterkt. Het biedt duidelijkheid aan werknemers en bedrijven, zorgt voor een overgang naar een duurzame schone productie voor ons klimaat, met oog voor regionale werkgelegenheid en draagvlak.
<i>Stikstof</i>	Rekenkundige ondergrens voor stikstof ophogen. Kritische depositiewaarden uit de wet.	Een einde aan het stikstofslot. Ons land mag niet langer stilstaan door te hoge stikstofuitstoot. We nemen maatregelen zodat de woningbouw weer vlot getrokken wordt.	Zorgen voor concrete, generieke stikstofreductie door te sturen op emissies waarbij alle sectoren evenredig bijdragen. KDW-doelen vervangen door sectorgebonden emissieplafonds, incl wettelijke tussendoelen, die optellen tot 50% geborgde emissiereductie in 2035. Daarnaast gebiedsgerichte aanpak voor gebieden waar problematiek het zwaarst is. We willen per sector kijken of drempelwaarde mogelijk is: om te beginnen voor de bouw, die slechts tijdelijk een geringe uitstoot veroorzaakt.	We passen wetgeving aan zodat energieprojecten die uiteindelijk leiden tot minder stikstofuitstoot niet stil komen te liggen. Een geborgde pakket maatregelen leidt tot het kunnen toepassen van een hogere rekenkundige ondergrens, gesteund door de wetenschap, zodat vergunningen kunnen worden verleend voor onder andere bouwprojecten, de aanpak van netcongestie en stikstof verlagende innovaties.	D66 blijft geïmmiteerd aan halvering van de stikstofuitstoot in 2030. D66 wil snelle vermindering van de stikstofuitstoot, op basis van een plan met duidelijke doelen, die niet vrijblijvend zijn en die juridisch vastliggen.	Stikstofreductie is geen keuze meer, maar noodzaak voor onze natuur, onze gezondheid én voor het voortbestaan van de landbouw. De SP maakt die omslag rechtvaardig: niet minder boeren, maar minder dieren en meer grip op hoe we zorgen voor onze grond, ons voedsel en ons land.
<i>overige (beleid): o.a. fossiel</i>	Onze moderne, schone kolen- en gascentrales openhouden.	Gascentrales die draaien op groene waterstof zijn de achtervang voor langere periodes zonder wind of zon.	Gaswinning uit eigen bodem gaat door: uit kleine velden op land en op de Noordzee.		De SP staat gaswinning onder de Noordzee en de Waddenzee niet toe. Naast dat nieuwe gasboringen de klimaatdoelen tegenwerken, zou verdere gaswinning deze unieke natuurgebieden onnodig in gevaar brengen. De gaswinning in Groningen is gestopt, maar in tientallen andere dorpen en regio's wordt nog altijd gas uit de bodem gehaald. In kleine gasvelden door het hele land, onder weilanden, natuurgebieden en woonwijken, gaat de winning gewoon door. Wij maken daar een einde aan.	JA21 wil kolen- en aardgascentrales niet sluiten. Aardgas blijven gebruiken en doelstellingen aardgasvrij in 2050 loslaten. In Groningen mag aardgas op een verantwoorde manier gewonnen (blijven) worden en we intensiveren de gaswinning in de Noordzee.

							
Samengesteld door: NVDE							
ENERGIESYSTEEM							
Verzwaren		We investeren fors in het uitbreiden van het elektriciteitsnet. Met snellere uitbreiding van het elektriciteitsnet zijn we eerder onafhankelijk van fossiele subsidies. We komen met een Energie-versnellingswet, die regelt dat vergunningen voor kritieke energie-infrastructuur, zoals voor verdeelstations en extra stroomkabels, eerder kunnen worden afgegeven. Ook krijgt de aanleg van deze infrastructuur voorrang als er door de beperkte stikstofruimte keuzes gemaakt moeten worden welke activiteiten mogelijk zijn. Daarnaast gaan we slimmer gebruik maken van het elektriciteitsnet.	We zetten de ingeslagen versnellingsaanpak met de grootste prioriteit door. Bijv. door onderzoekslasten te beperken, aanleg van elektriciteitsinfra wettelijk te beschermen en de gedooglichtsprocedure te versnellen en uit te breiden.	De problemen op het stroomnetwerk pakken we versneld aan, zodat bedrijven weer kunnen uitbreiden. En spreiden de rekening van investeringen in het elektriciteitsnet over generaties. Verdelen de kosten van uitbreiding elektriciteitsnet eerlijk, bijvoorbeeld door amortisatie.	We geven de grootste prioriteit aan de verzwaring van het elektriciteitsnet. Netbeheerder mogen sneller investeren. Onze gezamenlijke groene en digitale toekomst vraagt om gerichte investeringen in publieke goederen, zoals eigen digitale technologie, infrastructuur en elektriciteitsnetten. D66 wil jaarlijks €750 tot €800 miljard euro extra aan Europese investeringen. Nederland neemt het voortouw voor een sterk Europees energiesysteem. We willen samen met andere landen stroomnetwerken delen en energieopslag organiseren. Ook werken we samen aan wind op zee, groene waterstof en betrouwbare netwerken onder de Noordzee.	We investeren fors in uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet, zodat nieuwe windparken, zonnepanelen en laadpalen kunnen worden aangesloten. Netbeheerders krijgen hiervoor publieke steun en duidelijke regie.	Met prioriteit inzetten op uitbreiding en versterking van het elektriciteitsnet.
Stimuleer flexibel gebruik	Ooit hadden we het beste elektriciteitsnet ter wereld. Nu staat het op instorten. Warmtepompen, zonnepanelen, windturbines, laadpalen – het elektriciteitsnet kan al die gekkigheid helemaal niet aan.	Bijvoorbeeld door bedrijven en huishoudens te stimuleren om buiten de spits stroom te gebruiken, oplossingen als batterijen en elektrolyse te ondersteunen, en de lokale energievraag beter af te stemmen met het lokale aanbod uit zon en wind.	FGU regio aanwijzen als innovatiegebied aanwijzen om netcongestie op onorthodoxe manieren aan te pakken, zonder extra gebruik van het net. We gaan bedrijven helpen met het flexibiliseren van hun stroomvraag en maken het voor hen makkelijker om energie en netcapaciteit te delen. Hierbij spelen energyhubs cruciale rol. Bedrijven sneller duidelijkheid geven over wanneer zij kunnen worden aangesloten op het net.	We benutten de kansen voor flexibiliteit en energieopslag optimaal. We stimuleren flexibele contracten en energyhubs op bedrijventerreinen.			Netcongestie oplossen door inzet kernenergie: kernenergie is minder belastend voor het energienet.
Opslag		We slaan energie op voor wanneer het even niet waait of de zon niet schijnt, bijvoorbeeld met behulp van batterijen.		We benutten de kansen voor flexibiliteit en energieopslag optimaal.	We willen samen met andere landen stroomnetwerken delen en energieopslag organiseren.	We investeren in energieopslag met batterijen om momenten zonder zon en wind te overbruggen. Met buurtbatterijen bouwen we collectief aan een robuust energiesysteem dat altijd beschikbaar is wanneer je het nodig hebt. Zo zorgen we voor betaalbare, betrouwbare en schone energie voor iedereen.	Werk maken van opslagmogelijkheden.

							
Samengesteld door: NVDE							
INDUSTRIE <i>Nederlands beleid</i>		Met goedkope energie houden we de energierekening betaalbaar en maken we onze industrie competitiever en duurzamer. Grote vervuulende bedrijven gaan eerlijk belasting betalen over vervuulende uitstoot. Fossiele subsidies bouwen we af.	We compenseren bedrijven met hoge elektriciteitskosten. Om de hoge energiekosten te dempen, verlengen we de IKC. We onderzoeken investeringskorting voor bedrijven die willen verduurzamen. We willen met bedrijven nieuw energieakkoord sluiten om ook in de toekomst de rekening betaalbaar te houden en problemen op energienet samen op te lossen.	We vertalen de Clean Industrial Deal naar Nederland voor het ontwikkelen van schone technologieën, circulaire productie en de vermindering van CO ₂ -uitstoot.	We stellen per sector een duidelijke einddatum voor fossiele technieken en we maken duidelijke plannen voor de overstap naar duurzame alternatieven.	Industrie moet blijven in Nederland. Voor investeringen zijn cruciale sectoren nodig. Denk hierbij aan de productie van staal, chemie, de winning van schaarse grondstoffen en de opwekking van energie. We investeren in een sterke, innovatieve en schonere economie. Dit doen we onder andere bij Tata Steel in IJmuiden, bedrijven op Chemelot in Limburg of in de Rotterdamse Haven. Ook scheidt de overheid goede randvoorwaarden en heldere regels. Natuurlijk staat hier zeggenschap voor Nederland tegenover.	JA21 wil de uittocht van bedrijven stoppen door onze industrie weer een eerlijke kans te geven. Onze industrie beschermen door in te zetten op betaalbare en betrouwbare energie
EU-beleid		De Green Deal biedt een ambitieus en optimistisch Europees antwoord op de klimaatcrisis, maar dan moet deze niet worden stilgelegd, maar uitgevoerd, zodat we onze kinderen en kleinkinderen een schone aarde en een gezonde natuur kunnen nalaten.	Gelijk speelveld voor de industrie met de rest van Europa. Schrappen waar mogelijk nationale koppen.	We kiezen voor Europees ambitieus klimaatbeleid en groene industriepolitiek en passen onze klimaatwet daarop aan. De industrie en energiesector worden bekeken en beoordeeld vanuit een Europese aanpak. Overheden moeten bij aanbestedingen de ruimte krijgen om te kiezen voor Nederlandse of Europese producten.	We zetten in op gelijke regels in Europa, zodat bedrijven in Nederland niet worden benadeeld ten opzichte van bedrijven in andere EU-landen. Zo zorgen we dat verduurzaming loont en voorkomen we dat landen elkaar naar steeds lagere milieustandaarden duwen om goedkoper te zijn.	Wij zetten ons in voor eerlijke internationale handel en blijven ons verzetten tegen handelsverdragen met exclusieve privileges voor grote buitenlandse bedrijven. Het is oneerlijk om van onze boeren en bedrijven te eisen dat ze verduurzamen, terwijl de grenzen openstaan voor niet-duurzame producten uit het buitenland.	Een gelijk speelveld voor onze industrie door regelgeving gelijk te trekken met omliggende landen zoals Duitsland en België. We introduceren geen nationale CO ₂ -heffingen bovenop Europese regels. Geen Europese industriepolitiek (Clean Industrial Deal).
Naast ETS ook nationale CO ₂ -beprijzing, mits randvoorwaarden op orde zijn	CO ₂ -heffing afschaffen.	We bouwen fossiele subsidies af, zoveel mogelijk in Europees verband. We behouden de CO ₂ -heffing zodat bedrijven de prijs betalen voor hun uitstoot, en zij de overstap maken op hernieuwbare bronnen. Het geld dat daarmee wordt opgehaald investeren we in verduurzaming van de huidige industrie en de opbouw van nieuwe industrie.	We schrappen de CO ₂ -heffing. Gaan met de sector op zoek naar een alternatief systeem waarmee we industrie duurzame toekomst in Nederland geven. Accepteren niet dat CO ₂ -reductie op papier gehaald wordt omdat onze industrie verdwijnt.	We schrappen de nationale CO ₂ -heffing.	Duurzaamheid is de norm en vervulling krijgt een voorspelbare prijs: de 'echte' prijs. Vervuulende bedrijven zullen hierdoor fors investeren in een energiezuinige en schone productie. D66 wil fossiele subsidies sneller afbouwen en geeft ruimte aan duurzame innovatie.	De CO ₂ -heffing zorgt ervoor dat bedrijven investeren in schonere technieken, wat goed is voor het klimaat én onze economie. Afschaffen zou juist de bedrijven straffen die al verduurzamen, terwijl we innovatie moeten belonen.	We schaffen bestaande nationale CO ₂ -heffingen af.
Aanscherping energiebesparingsplicht		Naast financiële prikkels komt er ook stevige normering, bijvoorbeeld een uitbreiding van de energiebesparingsplicht en bindende besparingsdoelen per sector.		We maken bindende afspraken met de grootste vervuilers en kiezen voor een goede mix van duurzame energie en kernenergie, energiebesparing en CO ₂ -opslag.			
Vraagcreatie			We willen dat de overheid voortaan in haar aanbestedingsbeleid vaker het Nederlandse bedrijfsleven voortrekt en belangrijke transities een zetje geeft	We zijn voor Europese normen voor een percentage groene grondstoffen in producten, bijvoorbeeld groen staal in de productie van auto's.	D66 wil dat Nederland vooroploopt in de schone maakindustrie: van circulaire bouwmaterialen en groene chemie tot biobased plastics en groene waterstof.		
Overheid ontwikkelt visie op strategisch belangrijke industrieën en helpt bij maatwerkafspraken bedrijven die echt willen			Ondersteunen bedrijven richting 2030 via maatwerkafspraken en ook 2030 bedrijven helpen met gerichte individuele aanpak.	We maken bindende en wederkerige maatwerkafspraken met de grootste vervuulende bedrijven om de bestaande industrie te verduurzamen en te bouwen aan een duurzame economie van de toekomst.	We zijn eerlijk en realistisch: niet elke industrie past op elke plek. Import is soms verstandiger dan miljardensubsidies aan bedrijven verstrekken om hier duurzaam te produceren.	Nederland heeft een regering nodig die fors en duurzaam gaat investeren in cruciale infrastructuur, volkshuisvesting, onderwijs en innovatie. En zo de economie en de positie van werknemers structureel versterkt. Dit doen we onder andere via de rijksbegroting, een Nationale Investeringsbank en een Investeringsfonds voor Vooruitgang.	
CO ₂ -afvang en -opslag (CCS)	Geen ondergrondse CO ₂ -opslag.		We investeren in tijdige realisatie van CO ₂ -opslag en zetten in op CO ₂ -afvang, verwijdering en hergebruik. We staan open voor het kopen van koolstofrechten buiten de EU en willen voortvarend aan de slag met het opzetten van een internationale koolstofmarkt. Zetten in op het realiseren van negatieve emissies bij elektriciteitscentrales.	Tijdige realisatie van projecten op het gebied van Carbon Capture and Storage (CCS) is essentieel voor de verduurzaming van de industrie waarbij CO ₂ -uitstoot onvermijdelijk is. We blijven investeren in opslag van CO ₂ (CCS) onder de Noordzee. We beginnen zo snel mogelijk met het bouwen van de infrastructuur die nodig is om negatieve emissies (het onttrekken van CO ₂ aan de atmosfeer) te realiseren en benutten daarvoor de locatie van minimaal één elektriciteitscentrale die in 2030 geen kolen meer verbrandt.		Het grootschalig opslaan van CO ₂ onder de grond is geen structurele oplossing, maar een tijdelijke lapmiddel voor bedrijven die hun vervuiling willen uitstellen. Wij kiezen ervoor om gemeenschapsgeld niet langer te verspillen aan uitstelgedrag, maar te investeren in de echte, duurzame transitie.	
Glastuinbouw				De (glas)tuinbouw is uniek door hun kennis (van onder andere veredeling), innovatiekracht en vakmanschap. We realiseren de ambitie om in 2040 klimaatneutraal te zijn. We stimuleren robotisering, mede om minder afhankelijk te worden van de inzet van arbeidsmigranten.			

						
Samengesteld door: NVDE						
GEBOUWDE OMGEVING						
<i>Woonlasten verduurzaming (o.a. isolatie)</i>		Een Isolatie-Offensief. Een goed geïsoleerde woning is goed voor het klimaat én voor de portemonnee. De overheid gaat flink investeren in een grootschalig isolatie-offensief. In tochtige huizen zonder dubbel glas wonen gezinnen die 's winters kiezen tussen verwarming of eten. Daar beginnen we. We boeken tijdswinst en drukken kosten door gelijksoortige huizen tegelijk aan te pakken. Door langjarig marktcapaciteit in te kopen geven we de techniek- en installatiebranche zekerheid en zijn we verzekerd van voldoende capaciteit. Daarom komen we in de tussentijd kwetsbare huishoudens tegemoet met een structureel energienoodfonds, dat huishoudens helpt die hun energierekening niet kunnen betalen. Huurders die door de abrupte afschaffing van de salderingsregeling moeten toeleggen op zonnepanelen komen we tegemoet.	Zetten in op isolatie en stimuleren gebruik van warmte. Voor wij vrijwillig groen investeert maken we het fiscaal aantrekkelijk om een nieuwe warmtepomp aan te schaffen (maar geen verplichte warmtepomp). Gaan onderzoeken of via leasevormen kan, waarbij isolatie of zonnepanelen via de energierekening worden afbetaald.	We stimuleren energiebesparing via onder andere het Nationaal Isolatieprogramma, het warmtefonds en de ISDE.	We gaan sneller aan de slag om alle huizen in Nederland energiezuinig te maken. We ondersteunen mensen met lage inkomens bij verduurzaming van hun woning. Denk aan subsidies, persoonlijk advies en energiecoaches.	We verlagen de energiebelasting voor huishoudens en kleine bedrijven en verhogen deze voor grootverbruikers. Mensen met een laag inkomen houden tot wel honderd euro per jaar extra over. Ook midden inkomens profiteren. Alleen de top 10 procent hoogste inkomens betalen iets meer, omdat zij ook het meest uitstoten. Dat verlaagt niet alleen de uitstoot, maar ook structureel de mandlasten. Met deze aanpak werken we aan de klimaatdoelen én verbeteren we het dagelijks leven van miljoenen mensen.
<i>Huursector</i>		Huurders van wie de huisbaas de woning niet isoleert krijgen korting op de huur. Huurders hebben recht op een goede woning. Huurders betalen letterlijk de rekening als verhuurders weigeren een woning te isoleren. Wij leggen daarom de verantwoordelijkheid waar die hoort: bij de verhuurder.	Huurrechtelijk maken we de 70% instemmingsregeling bij groot onderhoud en verduurzaming slimmer.	We blijven inzetten op het verduurzamen van woningen en het verbeteren van wooncomfort.	Iedereen verdient een comfortabel, energiezuinig huis tegen een eerlijke prijs. Daarom zorgen wij ervoor dat huurders in woningen met een slecht energielabel (E, F of G) automatisch minder huur gaan betalen zolang de woning nog niet is verduurzaamd. Op dit moment is dit recht er wel op papier, via het woningwaarderingstelsel, maar moet de huurder zelf in actie komen om huurverlaging af te dwingen. Veel mensen weten dit niet of vinden de procedure te ingewikkeld. Dat moet anders. De SP wil dat het energielabel automatisch wordt meegenomen in de huurprijs, zonder dat de huurder naar de Huurcommissie hoeft. Daarmee zorgen we ervoor dat mensen met een slecht geïsoleerde woning niet langer worden opgezeald met zowel een hoge huur als hoge energiekosten. En we stimuleren verhuurders om uiteindelijk werk te maken van isolatie.	
<i>Wijkgerichte aanpak (o.a. isolatie)</i>		De overheid gaat flink investeren in een grootschalig isolatie-offensief. In tochtige huizen zonder dubbel glas wonen gezinnen die 's winters kiezen tussen verwarming of eten. Daar beginnen we. We boeken tijdswinst en drukken kosten door gelijksoortige huizen tegelijk aan te pakken. Door langjarig marktcapaciteit in te kopen geven we de techniek- en installatiebranche zekerheid en zijn we verzekerd van voldoende capaciteit.		Gemeenten maken verplicht een verduurzamingsplan per wijk.	We starten een grootschalig isolatieplan: vóór 2030 verduurzamen we minimaal 1 miljoen huurwoningen.	Wij pakken 1,5 miljoen slecht geïsoleerde huur- en koopwoningen aan voor 2030 met een Nationaal Isolatie Programma. In totaal levert dit voorstel een extra reductie van 1,6 megaton broeikasgassen op. Over de gehele periode van 30 jaar zorgt het voor 33 duizend tot 60 duizend extra banen (fte). Bovendien zorgt dit voorstel ervoor dat het comfort van de woningen beter wordt, doordat schimmel en vochtproblemen worden opgelost en het binnenklimaat in de woning aangenamer wordt. We richten een Nationaal Woonfonds op en investeren 30 miljard in Volkshuisvesting, onder andere in verduurzaming van bestaande woningen.
<i>Warmtenetten</i>		Helaas zijn de vaste kosten van een warmtenet relatief hoog. Wij maken het aantrekkelijker door de vaste en variabele kosten te verlagen. We zetten in op warmte- en koudnetten in publieke handen en ondersteunen gemeenten en bewonersinitiatieven daarin.		We zetten zowel in op isoleren als op de overgang naar duurzame vormen van energie, bijvoorbeeld door waar mogelijk hybride warmtepompen de standaard te maken of in te zetten op warmtenetten.	De Nationale Investeringsbank investeert in wat Nederland vooruit helpt: van verzuring van het elektriciteitsnet tot warmtenetten in dorpen en steden	Wij gaan de drie grote private warmtebedrijven (Eneco, Vattenfall en Ennatuurlijk) overnemen en omvormen tot vier publieke, regionale warmtebedrijven. Daarmee brengen we de warmtevoorziening weer onder democratische controle. Wij stoppen met marktwerking in de warmtesector: energie is een basisbehoefte, geen verdienmodel. Door publieke zeggenschap te herstellen, zorgen wij voor betaalbare warmte, betrouwbare levering en aandacht voor publieke waarden.
						Stoppen met de massale aanleg van warmtenetten en de invoering van de Wet collectieve warmte en de Wet instrumentarium warmtetransitie terugdraaien.

						
<i>Samengesteld door: NVDE</i>						
<i>overige</i>	Geen verplichte warmtepomp, niet verplicht van het gas af.	Fixbrigades en energiecoaches kunnen met kleine ingrepen een groot verschil maken op het energieverbruik van woningen, zoals met tochtstrips, radiatorfolie, ledlampen of het zuiniger instellen van de CVketel.	We stoppen met minutieuze natuuronderzoeken naar heel specifieke planten en dieren, maar gaan werken met standaardonderzoeken: kiezen voor de woningzoekenden in plaats van vleermuizen. Programma STOER doorzetten.	We vereenvoudigen subsidies en besluitvorming om bij VVE's verduurzaming mogelijk te maken.		Het is belangrijk dat ook het mkb mee kan doen aan de verduurzaming van Nederland. We zorgen ervoor dat kleine ondernemers niet klem komen te zitten in complexe regels en we helpen hen bij de toepassing van deze regels. We zorgen ervoor dat in de regelgeving rekening wordt gehouden met de uitvoerbaarheid en financiering voor kleine ondernemers in verschillende sectoren. Dit doen we onder andere door kennis te delen, ondersteuning te bieden, passende overgangstermijnen te hanteren en regelingen in te voeren die de overstap op schonere productiemiddelen en vervoersmiddelen stimuleren.
MOBILITEIT Vervoer en (goederen)transport						
<i>Betalen naar gebruik</i>	Geen rekeningrijden. Verlagen brandstofaccijns in 2026. Provinciale opcenten worden een doelheffing: dit geld moet worden uitgegeven aan meer asfalt, wegverbredingen, verkeersveiligheid etc.	We versnellen de invoering van betalen naar gebruik voor automobilisten. In regio's waar mensen afhankelijk zijn van de auto vanwege beperkt openbaar vervoer geldt een lager tarief. We differentiëren ook naar tijd. Vrachtwagens gaan via een hogere kilometerheffing meer meebetalen aan de aanleg en onderhoud van wegen.	Houden brandstofaccijns betaalbaar. Daarnaast kijken naar een toekomstbestendige hervorming van de autobelasting, waarbij ons uitgangspunt is dat werkend er niet op achteruit moeten gaan.	We willen een tijd- en plaatsgebonden congestieheffing – een heffing tijdens de spits in drukke gebieden om bij te dragen aan een betere doorstroming, schonere lucht en een leefbaarder straatbeeld, te beginnen op de drukste verbindingen rondom grote steden. We investeren de opbrengst in verbetering van de infrastructuur.	We maken autorijden eerlijker door rekeningrijden in te voeren: niet langer het bezit maar het gebruik van de auto wordt belast.	We steunen de verplichting dat alle nieuwe auto's uiterlijk in 2035 emissievrij zijn en onderzoeken tot die tijd hoe dit het beste kan worden bereikt. Autorijden blijft betaalbaar waar alternatieven ontbreken. Het mkb wordt ondersteund in het verduurzamen van bedrijfswagens. Mensen krijgen betere alternatieven met goed en gratis toegankelijk openbaar vervoer en veilige fietsroutes. Wie wil overstappen op een schonere auto krijgt ondersteuning, zodat duurzaam rijden voor iedereen haalbaar wordt. We zijn tegen rekeningrijden. Mensen die afhankelijk zijn van hun auto mogen niet extra belast worden voor hun dagelijkse reizen.
<i>Vraagreductie</i>				We stimuleren deelmobiliteit en flexvervoer als logisch verlengstuk van het OV. We zetten in op het voortzetten van een landelijk fietsplan.		We maken ons hard voor openbaar vervoer dat niemand uitsluit door de omvang van hun portemonnee. De reis naar werk, familie en zorg is belangrijk voor mens, maatschappij, klimaat en economie. Daarom moet het openbaar vervoer zo snel mogelijk vrije toegang bieden. In opmaat hiernaartoe maken we het openbaar vervoer direct goedkoper door de btw te schrappen en een goedkoop maandabonnement of goedkope dagkaart in te voeren. Ook maken we stads- en streekvervoer meteen gratis voor ouderen (65+), kinderen (12-), scholieren en mensen met een beperking.
<i>Teelt biobrandstoffen</i>	Geen verplichte bijmenging van biobrandstoffen.			We investeren in een goede mix van kernenergie, windenergie, zonne-energie, waterstof, groen gas, duurzame biomassa, aardwarmte en schone brandstoffen.		
<i>Laadinfra</i>			We kijken naar een verbetering van de laadinfrastructuur.	We stimuleren zero-emissie vrachtovervoer door het versnellen van laadinfrastructuur voor zware voertuigen via publieke-private samenwerking.		Wie elektrisch rijdt moet altijd en overal eerlijk en betaalbaar kunnen laden. Daarom werken we aan een landelijk dekkend netwerk van publieke laadpunten. In opmaat daarnaartoe maken we de prijzen van laadpalen transparant en direct zichtbaar, zodat niemand voor verrassingen komt te staan. De overheid grijpt actief in bij prijsafspraken en misbruik. Met boetes en het intrekken van vergunningen bij exploitanten die de regels overtreden. Op termijn willen we dat laadpalen net zo vanzelfsprekend en publiek worden als straatverlichting of riolering. Geen verdienmodel voor bedrijven, maar een betrouwbare voorziening voor iedereen. Zo versnellen we de overstap naar schoon vervoer en houden we het eerlijk, toegankelijk en betaalbaar.
<i>Emissievrije voertuigen</i>	Geen verbod op de verkoop van brandstofauto's, niet verplicht elektrisch rijden.	Naast de maximale- komt er ook een minimale reiskostenvergoeding waar werknemers recht op hebben. Reiskosten met het ov worden volledig betaald door de werkgever. Voor automobilisten wordt elektrisch de norm. Zo zorgen we ervoor dat in Nederland vanaf 2030 alleen nog elektrische voertuigen worden verkocht, inclusief brom- en snorfietsen. De leasesector gaat voor die tijd al over op 100% elektrische auto's.	We willen graag dat elektrisch rijden voor iedereen mogelijk wordt. Daarbij belangrijk dat we de 2e handsmarkt stimuleren.	We hervormen de MRB, zodat deze beter aansluit bij de transitie naar elektrische auto's.	We stimuleren betaalbare elektrische auto's met subsidies en belastingvoordelen. We moedigen werkgevers aan om hun werknemers (zo) duurzaam (mogelijk) te laten reizen.	Elektrisch rijden is nog niet geschikt voor grootschalige toepassing bij zwaar transport, lange afstanden en intensief gebruik. Er moet realistisch perspectief zijn.

						
<i>Samengesteld door: NVDE</i>						
<i>Zero-emissie zone's</i>	Afschaffen van alle zero-emissiezones, overal in het land.				Gemeenten krijgen hulp bij het invoeren van emissievrije zones.	JA21 waarschuwt tegen het beleid van steeds meer gemeenten om hun binnensteden op slot te gooien voor vrachtwagens en bestel- en bevoorradingsvervoer door het instellen van milieuzones of zero-emissiegebieden.
<i>Busvervoer (en OV / regionaal vervoer)</i>	Streek-ov behouden.	We keren de trend van afnemend, winstgedreven ov-aanbod en introduceren nieuwe buslijnen, ook in kleine dorpen. Dit betekent betere buslijnen die vaker rijden, ook in de avonden, en hubs met verschillende vormen van deelfervoer.	Verbeterde bereikbaarheid van de regio (ov).	We zorgen dat voorzieningen zoals ziekenhuizen, scholen, verenigingen ook zoveel mogelijk per OV bereikbaar zijn – binnen en buiten de Randstad.	We voeren een Nederlandpas in: één kaart waarmee iedereen voor een vaste lage prijs buiten de spits in heel Nederland met de bus, tram, metro en trein kan reizen. We draaien de bezuinigingen op het (regionale) openbaar vervoer terug. Ook maken we extra geld vrij voor het Mobiliteitsfonds, zodat er voldoende geld is voor beheer en onderhoud én voor nieuwe infrastructuur.	We stoppen de afbraak van het openbaar vervoer en zorgen ervoor dat iedereen met de bus, tram of trein bij een ziekenhuis, school en supermarkt kan komen. We investeren in provincies en vervoerregio's, heropenen stations en starten nieuwe buslijnen. Ook in kleine dorpen en 's avonds. We zorgen voor ov-hubs met publiek deelfervoer, zoals ov-fietsen, en trekken hoge tarieven van vraaggestuurd vervoer gelijk met regulier openbaar vervoer.
<i>Treinvervoer (en OV / regionaal vervoer)</i>	Betaalbare treinkaartjes: geen verdere prijsverhogingen.	En we maken het openbaar vervoer aantrekkelijker door de introductie van een Klimaatticket, waarmee iedereen voor 59 euro per maand onbeperkt met het ov kan reizen in daluren. We breiden het aantal treinstations in Nederland fors uit door (her)opening van stations langs bestaande, nieuwe en gereactiveerde lijnen.	Beter en veiliger ov. Betere internationale spoorverbindingen	Openbaar vervoer moet betaalbaar en toegankelijk zijn. Reizen met de bus of trein mag niet duurder zijn dan noodzakelijk, en het systeem moet werken vóór mensen. Op de grote assen van ons land – tussen economische kerngebieden, universiteitssteden, regio's en havens – blijft investeren in een robuust spoornetwerk noodzakelijk.	We voeren een Nederlandpas in: één kaart waarmee iedereen voor een vaste lage prijs buiten de spits in heel Nederland met de bus, tram, metro en trein kan reizen. We draaien de bezuinigingen op het (regionale) openbaar vervoer terug. Ook maken we extra geld vrij voor het Mobiliteitsfonds, zodat er voldoende geld is voor beheer en onderhoud én voor nieuwe infrastructuur. Treinreizen in Europa moet makkelijker worden.	Bus- en tramlijnen worden behouden en waar nodig uitgebreid, zodat iedereen, in stad en dorp, zeker is van goed openbaar vervoer en voor werk, school en sociale contacten bereikbaar blijven.
<i>Luchtvaart</i>	Schiphol mag groeien. Lelystad Airport openen. Vliegtaks wordt niet verder verhoogd.	De omwonenden van Schiphol verdienen een betere gezondheid en minder overlast. We maken internationale treinkaartjes aantrekkelijker met accijnzen op kerosine en btw op vliegtickets. De luchtvaart moet verduurzamen. Om dat te stimuleren voeren we een CO ₂ -plafond en geluidsplafond in. Die dalen ieder jaar richting een klimaatneutrale luchtvaart in 2050. De hoogte van de vliegtuigbelasting wordt aangepast aan de milieu-impact van de vlucht.	Groei Schiphol. Openen Lelystad Airport (zowel defensie als burgerluchtvaart). Vliegen betaalbaar houden: geen nieuwe of verhogingen in vliegbelastingen.	Krimp of groei van de luchtvaart zijn geen doel op zich, maar een resultaat van de milieuruimte en gezondheidsruimte die beschikbaar is.	Er komt een eerlijke, effectieve en rechtvaardige vliegbelasting met verschillende belastingtarieven. Er komt een grens aan hoeveel vluchten er vanaf Schiphol mogen vertrekken.	Lelystad blijft dicht, Schiphol moet haar hubfunctie afbouwen, accijnzen op kerosine.
<i>Scheepvaart</i>	Geen gedwongen elektrificatie in de scheepvaart.	Ook de scheepvaart moet vergroenen. Met nationaal en internationaal beleid stimuleren we de overgang naar schone brandstoffen.		Multimodaal goederenvervoer krijgt voorrang: we stimuleren vervoer over water en spoor voor ons toekomstig verdienvermogen.		JA21 ziet investering in behoud en versterking van binnenvaart, spoor en havens ook als een geopolitieke strategische opgave.

							
Samengesteld door: NVDE							
LANDBOUW							
omvang veestapel	Versoepeling van de Brusselse regels; verminderen van het aantal natuurgebieden met Natura 2000-status en/of verkleinen van gebieden. Gedwongen uitkoop of onteigening van boeren is absoluut een no-go.	Megastallen gaan verdwijnen en er komt een einde aan de industriële veehouderij. De intensieve veehouderij zal meer moeten doen om vervuiling terug te dringen. Daarbij hoort ook een kleinere veestapel, en zo nodig met dwingende maatregelen als stok achter de deur. Rondom natuurgebieden als de Veluwe en de Peel starten we direct met het uitkopen van intensieve veehouders zodat binnen een half jaar de vergunningverlening voor woningbouw weer loopt.	Agrarische sector die past bij de draagkracht van de omgeving. Vervuiling en emissies waar nodig dus verminderen.	We sturen op stikstofreductie voor de landbouwsector, en alle overige sectoren, in 2035. Dit kan door het instellen van een emissienorm per bedrijf. Er komt regie op krimp van de sector. Gronden en bedrijfslocaties van boeren zonder bedrijfsopvolgers moeten met behulp van regie en stimulerende regelingen vanuit de overheid, worden verschoven naar de (jonge) boeren die door willen. Hierbij hoort langjarig structuurbeleid. Sanctionering zoals het intrekken van vergunningen of eventuele korting van dier- of fosfaatrechten fungeert daarbij als ultieme remedie voor dat deel van de gestelde emissienormen dat bedrijven in 2030 en 2035 niet hebben gehaald.	D66 wil naar een model waarbij een gezonde natuur bijdraagt aan een gezonde landbouw, en andersom. Uitkoop is een instrument dat de omslag naar een natuurinclusieve en minder intensieve landbouw moet ondersteunen. Krimp van de veestapel is een logisch gevolg van al deze opgaven.	De SP wil de stikstofuitstoot stevig terugdringen, maar niet over de rug van boeren. Geen schijnoplossingen zoals luchtwassers of technologische trucs die niet werken, maar een aanpak die het echte probleem aanpakt: de doorgesloten intensieve veehouderij. Tegelijk helpen we boeren om over te stappen naar een duurzame landbouw die past bij de draagkracht van de bodem, de lucht, het water en de natuur. We kiezen voor duidelijke en eerlijke grenzen aan het aantal dieren per hectare. De maximumgrens gaat omlaag, van twee naar 1,5 grootvee-eenheid per hectare.	JA21 wil de positie van de Nederlandse agrosector de komende jaren blijven ondersteunen. Verzetten tegen gedwongen uitkoop van boeren.
maatregelen broeikasgassen		Er komt een verbod op de kankerverwekkende stof PFAS en op het gebruik van landbouwgif. We kiezen voor circulaire landbouw, waarbij we landbouw aanpassen op wat het land aankan. Dat betekent minder dieren per hectare en strenge regels voor schadelijke bestrijdingsmiddelen.		We zetten in op de mogelijkheden van circulaire landbouw waarin de toepassing van organische reststof makkelijker wordt gemaakt. CO₂-intensieve kunstmest wordt daarmee vervangen door natuurlijke varianten zoals Renure.	We pleiten voor Europese afspraken over kringlooplandbouw, beprijzen van CO₂ en eisen aan dierenwelzijn.		